

XIV. СЕДНИЦА

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ

СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

држана 1. октобра 1921. год. у Београду.

Председавао Потпредседник др. **Светислав Поповић**.

Врши дужност секретара **Света Михајловић**.

Присутан је господин Министар за Аграрну Реформу.

(Почетак у 9 часова.)

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Отварамо XIV. седницу Законодавног Одбора. Молим господина секретара, да прочита Записник прошле седнице.

Вршиоц дужности секретара **Света Михајловић** чита Записник XIII. седнице Законодавног Одбора.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има ли приговора на прочитани Записник? (Нема.) Приговора нема. Објављујем, да је Записник прошле седнице примљен.

Прелази се на дневни ред. На дневном реду је продужење претреса о извештају V. секције Законодавног Одбора. Имали бисмо да решавамо Уредбе Министарства Пољопривреде и Вода, Министарства Шума и Руда и Министарства за Аграрну Реформу. Пошто је од господе Министара ових ресора присутан само Министар за Аграрну Реформу, ја бих молио да свршимо питања, која се тичу Министарства за Аграрну Реформу. Реч има господин извештавац.

Извештавац др. **Славко Шећеров** чита извештај секције о уредбама за Министарство Аграрне Реформе. (Види XIII. седницу, тачку 5. Министарство за Аграрну Реформу, извештаја, страна 115.)

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин Министар за Аграрну Реформу.

Министар Аграрне Реформе **Крста Милетић**: Господо, члан 130. Устава врло је јасан. Он каже да се сви привремени закони, уредбе привремени Правилници и решења Министарског Савета законског значаја, који се тичу аграрних односа у земљи, могу мењати само законодавним путем. Према томе, моје је мишљење, да се Законодавни Одбор не може да упушта у мењање ових уредба, које је издало Министарство за Аграрну Реформу. Једина Уредба, о којој може бити дискусија, то је Уредба о устројству Министарства за Аграрну Реформу и изменама и допунама исте Уредбе. Ја стојим на томе гледишту и то гледиште и Устав брани и према томе налазим, да одбор ни једну од ових уредба не може мењати. Даље налазим, да се аграрни однос може сматрати и у узем и у ширем смислу, али саме Претходне Одредбе обухватиле су аграрне односе у најширем смислу. Према томе, оне служе као база за све остале Уредбе о аграрној реформи. Ми морамо, господо, остати доследни тим Претходним Одредбама и третирали тако, да се ово односи на аграрне односе у најширем смислу речи. То је

моје гледиште и ја мислим, да ће Законодавни Одбор и сам извршити саму ту констатацију и прећи на даљи дневни ред.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч господин Пера Марковић.

Пера Марковић: Господо, ја нећу спорити тачност гледишта господина Министра за Аграрну Реформу што се тиче тога, да ли треба мењати Уредбу о аграрним односима. Али има једна друга ствар, која се сад пред нас истиче, а то је о надлежности Законодавног Одбора. Да ли Законодавни Одбор треба да разматра све Уредбе на и Уредбу о аграрним односима, разуме се да води рачуна о уставним прописима, да се оне не могу мењати. По моме мишљењу, Законодавни Одбор има права и дужности да разматра све ове Уредбе, па макар се оне односиле и на аграрне односе, и према томе, секција је добро урадила, што је наишла да треба извесне Уредбе разматрати, а за то нам је несумњив доказ уставни пропис, јер члан 130. Устава говори: да сви привремени закони и уредбе важе све докле се не промене. Зато, Влада је дужна била у року од месец дана поднети све привремене Уредбе. Ја нарочито наглашавам ту реч »све«, а подноси их зато, да их Законодавни Одбор има да разматри. Зашто је Уставотворац то урадио? Јер је хтео да више нема Уредаба. Јер оне Уредбе, које Законодавни Одбор усвоји, оне постају закони и после тога нема више Уредаба. То се хтело да укине и то је право било, да се укине, јер је велика повика била, да не буде више уредаба. После доношења Устава, више Уредаба нема, јер морају проћи кроз Законодавни Одбор и имају бити Закони. Дакле, ја налазим, да све Уредбе за аграрне односе и остале Уредбе треба да прођу кроз Законодавни Одбор и он треба да их прогласи те да на тај начин добију законску силу.

Разуме се, да је Законодавни Одбор дужан водити рачуна о уставним прописима. О том не може бити спора. То је једна виша снага, и он се њој мора поклонити. Само има уредаба, које ће и после пет месеци остати Уредбе. То су оне Уредбе, које Зак. Одбор не буде разматрио. Уставотворац је хтео да то буде једна казна за законодавно тело, које није стигло да разматри и те Уредбе, и зато му је казало: Од сада ћеш и даље трпети Уредбе, ако не свршиш свој посао на време.

На основу свега овога, ја налазим, да секција треба да разматри све Уредбе. Разуме се, да се, са обзиром на наведени пропис Устава, оне не могу мењати. Дужност је наша, да само дамо своју реч о њима, па после те речи да се приклонимо овом уставном пропису. На основу тога, ја бих молио, да се цео овај предлог врати у секцију те да секција каже своје гледиште о Уредбама о Аграрним односима, па да ми донесемо о њима своје решење, како би и оне могле постати законом.

Др. Грегор Жерјав: Допустите ми да отворено изнесем мотиве зашто сам у одсеку био за овај предлог, који је изнео господин извештач. Као јуриста и посланик, који је суделовао код Устава, ја бих могао бранити истовремено и једно и друго гледиште, пошто је аграрни однос тако нејасан појам, да бих могао рећи, да су аграрни односи само они кметски односи, који су у Босни, или да су то само питања оних великих поседа у Војводини, Хрватској и Словенији.

Морам признати, да сам се код гласања дао руководити само са гледишта опортунитета. Ја морам признати, да је мало непријатно да расправљамо о Уредбама, које се тичу само једне покрајине, а да издвајамо целе друге покрајине, као што је на пр. Босна и Јужна Србија. И ако би ствар ишла по мојој жељи, ја мислим, да би било најбоље, да ми цело аграрно питање третирамо заједно. Ја сам гласао за предлог, који је изнесен овде од стране секције само зато, да изазовем притисак на Владу, да што пре изађе са аграрним законом.

Пошто и у Словенији има великих и важних питања аграрне реформе — то су велики шумски поседи — ја износим мишљење људи, који кажу да се аграрна реформа неће никад ни провести. Велико-поседници кажу: држава попустила и ми ћемо се решити својих обавеза, а сељаци опет нису сигурни, да ли ће што добити или неће. Због те несигурности настају многе неприлике, а највећа је да продукција опада, пошто нико не зна, да ли ће га будућа година затећи на земљишту или неће. Ради тога ја мислим, да секција што пре треба да реши: да ли ће се и како ће се спровести аграрна реформа. Ја сам, као што рекох, гласао за овај предлог секције, да изазовем притисак на Владу, да што пре изађе за законом о аграрној реформи, који ће важити за целу земљу, па да се после специјализира за поједине покрајине.

Ја бих био за то, да ми одложимо решавање о појединим Уредбама, пошто налазим, да је мало незгодно, да можда дођемо до других принципа за Словенију него за коју другу покрајину, ако би господин Министар могао дати стриктно обећање, да ће доћи нацрт закона, који ће доћи пред цео Парламенат. Ја бих гласао за то, да ми одложимо решавање о овим Уредбама.

Министар за Аграрну Реформу **Крста Милетић:** Господо, што се тиче питања доношења дефинитивних закона, ја могу да изјавим ово: ја сам већ наредно, да се прикупи цео материјал, који ће обухватити материјал за ликвидацију великих поседа и за регулисање колонатских односа у Далмацији. Остаје ми још да прикупим материјал за јужну Србију и онда ћемо имати дефинитивно регулисано цело аграрно питање у целој Краљевини. Ја се надам, да ћу још у овом месецу моћи образовати комисију за израду прва два закона и одмах затим образовати комисију за Јужну Србију те ће на тај начин Законодавна Скупштина имати у првом заседању те законе на решавање пред собом.

Потпредседник др. **Светислав Поповић:** Реч има господин Јован Јовановић.

Јован Јовановић: Господо, ја се слажем са господином Марковићем, да су све уредбе без разлике требале да дођу да их прегледа Законодавни Одбор и да их прегледа прво она секција. Члан 130. Устава на завршетку гласи овако: »Сви

привремени закони, уредбе, правилници и решења Министарског Савета законског значаја, који се тичу аграрних односа, могу се мењати само законодавним путем«. То значи, да се могу прегледати, а да се не могу мењати. Кад бисмо примили баш и ово тумачење, које је господин Министар за Аграрну Реформу дао, ја мислим ипак да бисмо ми могли и требали темељно све те ствари да проучимо, прегледамо, и евентуално можемо их не изменити. Господо, Устав сам је тако рећи од јуче, али Устав није и не може бити само једно мртво слово, Устав не може регулисавати живот, он га је регулисао за врло кратко време. Међутим, господин Министар за Аграрну Реформу сигурно зна и има извештаја као и ми сви, да је питање о аграрним односима у Босни и Херцеговини, Далмацији, Војводини, Словенији, Хрватској свуда изазвало и изазива непрекидне трзавице. (**Фехим Курбеговић:** Вашим хушкањем и агитовањем.) Да има и тога, али са ваше стране.

Због тога ја мислим, да би нам била дужност да све ове Уредбе прегледамо и да у њима са своје стране припомогнемо колико можемо, да се ти односи уређују и да се евентуално том приликом можда помогне баш овом послу, који господин Министар за Аграрну Реформу жели. Он је казао, хвала му што нам је казао, ми земљорадници имамо специјално да му захвалимо, што нам је увек излазио на сушет у овим питањима у Босни на жалбе наших људи у Босни и трудио се увек да помогне. Ја мислим, да би господин Министар и свима нама и земљорадничком сталежу и великим поседницима и свима онима, који очекују добро од регулисања тих односа, много помогао, да се што пре и што брже донесе један закон о аграрној реформи, који ће те односе регулисати што пре од тога зависи много да се што пре консолидују унутрашње наше прилике а и политичке. О тога ја мислим, да треба сви да станемо на то гледиште, да све уредбе, које се тичу аграрне реформе, и ако је тако стриктан чл. 130. Устава, дођу у Законодавни Одбор, да их он прегледа и процескутује.

Потпредседник др. **Светислав Поповић:** Реч има господин Воја Лазич.

Војислав Лазич: Господо, мени је мило и са задовољством могу да констатујем, да после три месеца од кад је Устав ступио на снагу они исти људи, који су Устав доносили и за њега гласали, тумаче тај Устав двомислено. Једни га тумаче овако, а други га тумаче онако. Господа чланови Законодавног Одбора, који се сада буне против члана 130. Устава, требали су онда отворати очи и мало боље протумачити шта је влада хтела са оваким предлогом члана 130. Устава. Влада је хтела да заштити погодбу са Муслиманима, она је хтела да аграрно питање, које је спровела на своју руку а на штету сељачке масе, обезбеди тако, да то аграрно питање и Законодавни Одбор не може такнути. Сад се поједини господа у Законодавном Одбору буне против таквога уређења, против такве одредбе члана 130. Устава, а они су гласали за такву одредбу Устава и не само гласали, него је и створили.

Ја налазим, господо, да је гледиште оне го-сноде, која се буне против овога члана 130. Устава, ипак правилно, и да ово гледиште, које је V. секција предложила, треба прихватити и да не само ове уредбе, које је она овде истакла, треба да изађу пред Законодавни Одбор, него треба да иза-

ђу пред Законодавни Одбор све Уредбе уопште, које се односе на аграрно питање и да се баш на тај начин утврди колико има тих аграрних уредаба, које су и на што се односе, те да не би добијали уредбе доцније које нам и сад долазе. Ми смо видели масу уредаба, одштампаних у »Службеним Новинама«, а да ли су оне написане баш прије Устава, то се није могло утврдити. На страну то како је влада радила са уредбама и како их је спроводила, ја заступам то мишљење и то становиште, да све уредбе о аграрној реформи треба да изиђу пред Законодавни Одбор, да их Законодавни Одбор проучи и да види колико то дозвољава чл. 130. Устава да се упусти у њихово разматрање било да их мења или остави без измене, али главна је ствар, да све те уредбе о аграрној реформи треба да прођу кроз Законодавни Одбор.

Милосав Рајчевић : Господо, једно од тежких питања, једно, ако хоћете болесно место код нас, то је питање аграрних односа. Једно питање од тежких питања, које се не да преломити тако лако, једно питање које треба да се регулише, али које треба и проучавања и знања. До кога је кризница, што ови аграрни односи нису до сада регулисани и јосу ли могли бити регулисани, то је једно питање. Ако би се хтело да један другоме предбацимо, онда онолико исто колико земљорадници могу предбацити нама, ја мислим толико исто можемо предбацити и ми њима, зашто они нису исмогли да ово питање буде регулисано и решено колико толико боље него што је сад.

Али, као, што рекох, то јесте болесно место, које није употребљено искрено, да се оно реши, него је употребљено у циљу агитације. Разуме се, чим бисмо дошли до онога до чега смо долазили приликом претресања уставних одредаба у Уставном Одбору. Да тога не буде, законодавац односно уставотворац, донео је члан 130. и ја мислим тумачећи тај члан, да нема никакве двојбе, да нема никакве сумње. Ту су предвиђени сви привремени закони и уредбе као и правилници да морају бити поднесени Законодавном Одбору, али, као што у сваком правилу има изузетака, то је учињено и овде, и ти изузеци су тачно казати у другом одељку где се каже: »да привремени закони, све уредбе, — јер оvd све односи се на све доцније уредбе, — уредбе, сви правилници и решења Министарског Савета законског значаја, који се тичу аграрних односа и т. д., могу се мењати само законодавним путем«. Дакле не каже се, да те уредбе не долазе пред Законодавни Одбор, али се каже да Законодавни Одбор према њима нема оно право, које има према осталим уредбама, дакле значи да Законодавни Одбор не може улазити у мењање ових уредаба. Ми их можемо прегледати или само регистrirати и казати које уредбе у аграрним односима постоје, али ми их не можемо мењати. Такав је смисао Устава. Тај се члан само тако може разумети, према ономе како се радило у Уставотворном Одбору.

То питање се не може решити у Законодавном Одбору, јер овај Одбор је само за то, да у неколико прегледа то стање и да то стање благослови, не улазећи у односе аграрне, који су тежни и где би имале многе ствари да се мењају. Кад би тако радили, ми бисмо дошли до тога, да то пи-

тање не можемо да решимо и с тога је баш уставотворац у чл. 130. Устава и донео изузетак, који се садржи у другом одељку тога члана. Према томе, господо, ја мислим, да о томе нема двојбе, да се ове уредбе не могу мењати. Дакле, ми можемо прегледати које су то уредбе, али у њихово мењање не можемо улазити.

Потпредседник др. **Светислав Поповић :** Има реч господин Курбеговић.

Фехим Курбеговић : Мени је зачудо да ова ствар долази данас у питање, кад је приликом изгласавања Устава о томе члану дебатовано и тај члан решен у ономе смислу како је то мало пре изложио господин Рајчевић. Заиста Законодавни Одбор нема никакве компетенције да о овим уредбама што решава, него има само да констатује које су то уредбе, за које он није надлежан, да о њима решава. Чл. 130. Устава он је тако јасан, да о њему не може бити никакве двојбе у томе погледу. У овоме члану каже се: »Привремени закони, уредбе, правилници и решења Министарског Савета и друга акта и одлуке са одређеним роком трајања, законског значаја, издани у времену од 1. децембра 1918. год. до дана проглашења овога Устава, важе и даље као закон«. Дакле, оне важе као закон. Даље се овде предвиђа у овоме члану на који се начин те уредбе имају да мењају, да примају или одбацују. За једне је дата компетенција Законодавном Одбору да о њима одлучи, да их остави, измени или укине. За друге је дата опет компетенција Законодавном Одбору да дођу пред њега и да се краћом процедуром сврше. Али за све уредбе, које се тичу аграрних односа, речено је, да се могу само редовитим законодавним путем мењати и ми овде немамо ништа друго, него да констатујемо које су те уредбе, а оне и даље остају и ако се желе мењати, оне се могу мењати само редовитим законодавним путем.

Мени је за чудо, да господа земљорадници, који се не баве земљорадњом, нису ни данас увидели каква се неправда учинила према Муслиманима из Босне и Херцеговине и оваквим решењем аграрног питања. Мени је жао, што нисам могао узети реч у специјалној дебати, кад је било на дневном реду аграрно питање, јер је претрес о томе био прекинут. Ја бих тада изложио са историјског и правног гледишта каква је неправда учињена Муслиманима, а са социјално-економског гледишта доказао бих, да онако решење аграрног питања, какво Ви заступате, не одговара правичности и социјалним принципима. Нама је одузето 95% земље, а и онај остатак отима се муслиманском сељаку хушкањем и подбадањем.

Да наведем само један пример. Ако сам ја 99. године у јануару купио у Босни 20 дунума земље, а ако је господин Недељко Дивац купио код Београда 100 хкт. па ако је он ту земљу престано давао сељацима у обрађивање, а ја исто тако у Босни, ја губим задњих својих 20 дунума, а Дивац остаје у поседу своје земље. Ето каквом се правичношћу решава аграрно питање. Кад би господа земљорадници хтели у Босни да иду од места до места и да испитају како се и задњи комад земље одузима муслиманском сељаку, они би видели, колика је то неправда, али они немају те савести.

Кад је чл. 130. Устава овако недвоуман и овако јасан, онда ми имамо само да констатујемо, да су то уредбе, које се имају посматрати са гле-

дншта изложеног у задњој алинеји овога члана, и немамо ништа о њима да решавамо, већ имамо да то питање скинемо са дневног реда.

Јован М. Јовановић: Господин Курбеговић је држао један говор и ја мислим, да је цео његов говор у прилог овога што ја кажем. Ако су то такве неправде како он тврди, ово је баш згодна прилика да се то измени. Ја бих хтео само још једно да кажем, да овакво тумачење чл. 130. Устава, какво износи господин Курбеговић, није тачно, по моме мишљењу. Јер, господо, у члану 130. Устава исто тако се јасно каже: »У року од месец дана од проглашења Устава влада је дужна спровести све привремене законе, уредбе, правилнике и решења Министарског Савета и друга акта и одлуке са одређеним роком трајања законског значаја Законодавном Одбору на преглед.« Све без разлике влада је дужна спровести, а ове доле не могу се мењати. То сам хтео да кажем.

Др. Анте Дулибић: Ја мислим, да сам факт, да су ове уредбе дошле пред Законодавни Одбор, утврђује његову компетенцију и дужност да се Законодавни Одбор с њима бави. Начин како ће то учинити, то је друго питање и о томе се може дискутовати, али да се Законодавни Одбор с њима има бавити, ја мислим, да је то јасно већ по томе што су те Уредбе дошле пред овај Одбор. Ја желим, да вас упозорим на једну чињеницу, где један члан Устава говори о решењима и Уредбама, изданим од Министарског Савета. Ако погледате све ове Уредбе, наћи ћете да има неколико њих које су издате од Министарског Савета, али их има и безброј Уредаба, које нису биле, нити изгледа да су биле издате од Министарског Савета, него их је издао Министар за Аграрну Реформу. Ја мислим, да то треба ипак разликovati и да, што се тиче Уредаба које нису издате од Министарског Савета, свакојак и без двојбе њихово претресање треба да припадне Законодавном Одбору у толико у колико су оне збиља постале закони и у колико оне и данас важе.

Морам још упозорити на једну чињеницу, да поред ових Уредаба које се тичу аграрне реформе наћи ћете и на другом месту такође истих Уредаба које некако стоје у вези. Тако на пример има Уредба Министарског Савета по којој се обустављају парнице у Далмацији. Зато сам мишљења, да све ове Уредбе морају бити враћене Народној Скупштини, да их она проучи и да види, које су од тих Уредаба издате од Министарског Савета, а које нису.

Потпредседник др. **Светислав Поповић:** Речи има г. Љуба Јовановић.

Љуба Јовановић: Пре него што пређем на ову ствар, да кажем неколико речи поводом овога, што је казао г. Дулибић. Ја мислим да г. Дулибић погрешно везује речи Министарског Савета за Уредбе, привремене законе и правилнике.

Уредбе су Краљеве са потписима једнога или свију Министара, дакле Министарског Савета. Правилници тако исто могу бити издани од стране једнога Министра и по правилу један Министар их и издаје, а само по изузетку, и не знам по каквом изузетку, да цео Министарски Савет издаје неке правилнике. То је споредна ствар.

Хтео сам да кажем сада своје мишљење о главној ствари. Пре свега, мислим да је сасвим погрешан онај аргуменат, којим се хоће да каже

да је и ова уставна одредба па и цео Устав рђав зато, што се људи и политичари не слажу у тумачењима његовим.

Господо, то неслагање може имати сасвим други разлог, а не у рђавој одредби, па чак не ни у њеној рђавој стилизацији. Ја бих могао фактима доказати да су исти говорници, који су у Скупштини критиковали Устав, придавали његовим одредбама онда једно мишљење, а сада кад су те одредбе примљене дају истим одредбама противно мишљење. Тумачење одредаба зависи не само од онога што је написано, него врло много зависи од онога ко тумачи оно што је написано. Уставне одредбе резултат су много чега као и законске одредбе и што је овај чл. 130. овако написан има много узрока. Сви ти узроци нама су познати. Зна се врло добро како је Устав уопште постао као и то ко је све суделовао у његовом изграђивању, затим зашто је овако или онако написано, ко је учествовао, ко није хтео учествовати, па зато она господо, која нису учествовала у позитивном изграђивању Устава, она су за много штошта примила највећу одговорност, ако Устав не одговара њиховим жељама. То врло добро знају многа господо и са левице и са деснице, па и из центра овога дома.

Сада је питање, зашто је уставотворац резервисао само за Народну Скупштину ове Уредбе, о којима говори други став овога уставнога члана, а то су Уредбе, привремени закони, правилници и решења Министарског Савета законског значаја, који се тичу: аграрних односа у земљи, Народне Банке, ликвидације мораторног стања, ликвидације правног стања створеног ратом и накнаде штете ратом причињене и Уредба о зајму и о убрзању рада код судова. Зашто их је, господо, резервисао Народној Скупштини? Па, господо, то сви врло добро знамо, јер их није хтео да повери Законодавном Одбору. То је чиста ствар. Ту компетенцију није му хтео дати и из његове компетенције уставотворац је изузео ове уредбе, привремене законе и решења. То је право остављено само Народној Скупштини, Законодавном пленуму Уставотворац је дао врло велику компетенцију Законодавном Одбору, али му није хтео дати сву компетенцију, него је нешто ограничио, нешто изузео. А шта је изузео? Изузео је оно, господо, што је са обзиром на односе у самој Уставотворној Скупштини или само по себи било од нарочите велике важности и значаја. Такав је био привремен закон о Народној банци, па нису хтели људи, који су сарађивали на изради овога члана 130., пристати да Законодавни Одбор може у привременом закону штогод мењати. И онако исто, као што ти људи нису хтели пристати, тако исто и други људи нису хтели пристати да се штогод у уредбама о аграрним односима може мењати у Законодавном Одбору. И зато је овај други став написан. То сви знамо добро, али хоћемо друкчије да говоримо, овде се може згодно рећи, да говоримо и онако како није.

Сада да се запитамо, зашто је речено, да ће се све уредбе поднети Законодавном Одбору? То су већ нека господо говорници, на првом месту господин Рајчевић, изнели, те допустите и мени, да кажем, како ја схватам улогу Законодавног Одбора у овоме случају.

Ја се слажем дакле са онима, који кажу, да су све уредбе, па дакле и уредбе о аграрним од-

носима и привремени закон о Народној банци имале бити упућене Законодавном Одбору. Ту се слажем и мислим, да су Министри правилно поступили, када су те уредбе и привремене законе Законодавном Одбору упутили. Али, госпоно, шта ми имамо с њима да радимо? Зашто су све уредбе нама упућене од уставотворца? По моме мишљењу оне су упућене нама зато, да се овоме одбору остави право, да он каже које уредбе имају као свој предмет аграрне односе, Народну банку и оне остале предмете, а нису хтели то право оставити Министрима, да они за једну уредбу кажу: да уредба расправља аграрне односе и она се вас не тиче. Дакле, мени је, госпоно, јасно, да су зато оне нама упућене и да је наша дужност на првоме месту секције и овога пленума, да се утврди за све поднете уредбе да ли спадају у нашу надлежност. (**Јован Ђонових:** Шта би било да их нису поднели?). Моје је мишљење, да би њих посекао онај члан или пропис, који говори о неподнетим уредбама и привременим законима. Оно што не би било поднето у року од месец дана, само би пало. (**Јован Ђонових:** И закон о Народној банци није поднет и може се сматрати да је пао.) Ја чујем, да је поднет. (**Јован Ђонових:** Ја мислим, да није поднет.) То ви знате најбоље, јер сте ви за то одређени.

Зато, госпоно, ја мислим, да секција има да каже које уредбе спадају у нашу компетенцију а које не, те ћемо оне које спадају у нашу компетенцију и радити и оне ће бити проглашене као закони. Сад, ако бисмо, госпоно, друкчије поступили, а овде нам се управ предлажу два друга питања, по моме мишљењу није добро ни једно ни друго. Један господин предлаже, да ми размотримо и оне уредбе о аграрним односима, али да не доносимо решење него да поводом тога расматрања исказемо неке жеље, неке представке влади. Ја, госпоно, сматрам, да то не само не би била наша улога него да нам то не би доликовало. То би по моме схватању била нека врста деградација улоге Законодавног Одбора. Ми нисмо један савет, једна делегација, као што има саветодавних тела по колонијама неких европских држава, па да чекамо предлог и молбе, као што су неки земљарски сабори били у стара времена ограничени да могу чинити неке представке. Ми имамо у клубу све надлежности потпуно самостално да решавамо.

Предлаже нам се други пут а то је, да узмемо и решимо и расправимо сами те аграрне уредбе. То би била, госпоно опет једна узурпација власти Народне Скупштине, која нам је Уставом изрично забрањена и на коју ја ни у ком случају не бих био рад да наиђемо. Чини ми се, да би се погрешило чак и са гледишта оних, који се желе овде бранити, и са гледишта земљорадничког да му у један мах дамо бесправно па да после дође неки старији од нас и да им то одузме. Мислим, да би нехотично то било играње са великим интересима земљорадника и да Законодавни Одбор путем таквих играња не треба да иде.

Моје је мишљење, да се ми ограничимо, да утврдимо, и да у томе смислу очекујемо од стране г. известиоца обавештење, које су уредбе аграрне у нашој компетенцији а које нису, па, према томе, да наше одлуке донесемо.

Потпредседник др. **Светислав Попових:** Има реч г. извештач.

Извештач др. **Славко Шећеров:** Госпоно, гледиште, г. Министра за Аграрну Реформу саввим је тачно у колико се односи на мењање аграрних уредаба, односно уредаба, које се тичу аграрних односа. Међутим, као што су већ многи предговорници рекли, Законодавни Одбор има дужност да прегледа и да размотри ове уредбе. Ово је врло лепо казао г. Љуба Јованових. Ако констатујемо, да се уредбе тичу аграрних односа, онда да их елиминирамо са оградом, да се не могу мењати и према томе да важе као закон. Већ из тога факта, да је влада спровела све те уредбе и на решење Законодавног Одбора јасно је, да Законодавни Одбор треба да их прегледа и да према последњој алинеји чл. 130. Устава створи своје решење. Пета секција је стварно прегледала те уредбе и, предлаже вам своје мишљење, које се састоји у овоме: да се уредбе у списку број 1, 7, 8, 9, 10, 30 и 46 које се тичу аграрних односа према последњој алинеји чл. 130. Устава, не могу се мењати. Према томе, госпоно, с тим ми бисмо свршили, са проглашењем да су закони према члану 130. Устава.

Ја бих стога ставио предлог, да Законодавни Одбор створи решење, да се о Уредбама у списку број 7, 8, 9, 10, 30 и 46 не сматра надлежним, да их нема и да их према томе према последњој алинеји члана 130. Устава узме у рад.

Мишљење г. Министра за Аграрну Реформу у главном је ово, да Законодавни Одбор не треба да узима у расправу и преглед она друга решења и оне друге уредбе које се односе на колонизацију и деобу великих посела. Госпоно, ја сам мишљења, да је потребно да се те Уредбе размотре. Ево зашто: узмимо основу ове Уредбе, »Претходне Одредбе за припрему аграрне реформе«. У њима се каже у чл. 3., да досадашњи власници, аге, добијају за одузету земљу оштету, коју им гарантује држава. Међутим, кад држава гарантује оштету, не значи да она и плаћа. Међутим, по уредби о ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини држава се обавезује и примила је исплату оштете на себе, и по Уставу ово је и одобрено. По чл. 32., односно 42. јасно је речено да сопственици сами не плаћају оштету. Међутим из ове стилизације могло би се закључити, да кметови плаћају оштету, а да ће држава само гарантовати оштету власницима. Таквих незгода у детаљима има врло много, и због тога је потребно да се и ове друге уредбе прегледају.

Даљи рад ће показати, да ли треба извесне ставове мењати. Али сама та чињеница, што је у овом основном питању о оштини друкчије речено у Уставу, друкчије у Уредби о ликвидацији аграрних односа за Босну и Херцеговину, а друкчије у Претходним Одредбама, мислим, да доказује оправданост жеље да се уредбе и наредбе подвргну прегледу. (**Фехим Курбеговић:** Све?) Не све него само оне, које су изузете. Тиме ће се показати да има извесних уредаба, као што су под 1., 7., 8., 9., 10., 30., 46. и т. д., са којима не треба да се бавимо. Ја бих молио г. Министра, да пристане да се овај предлог, као и предлог формални г. Петра Марковића и да се упуте Законодавном Одбору, да овај остатак уредаба прегледа. Г. Министар моћиће при том прегледу изразити своје погледе о њима. Свакако да се све уредбе неће мењати, али међу њима има и таквих, које се не могу подвести под појам аграрне реформе или

аграрних односа. Узмимо само решење за аграрну реформу о давању бесплатних жељезничких карата. Молим вас какве везе то решење има са аграрним односима? Или узмимо даље решење Министарског Савета о позајмицама из државних средстава и т. д. Молим вас, то би спадало у компетенцију Министра Пољопривреде и Вода и имало би се решити у вези са овом уредбом о државним позајмицама. Има таквих многих решења, која немају непосредне никакве везе са ликвидацијом аграрних односа.

Наше је становиште у овоме, да оне уредбе и решења Министарског Савета, које ликвидирају поједине аграрне односе, као што су аграрни односи у Босни и Херцеговини, да те уредбе не треба даље да претресамо. То је ваш предлог, и ја бих молио, да у овоме смислу створите решење, да се оне прогласе као закони у Одбору. А за друге ћемо видети које се уредбе тичу аграрних односа, а које се не тичу.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Има реч г. Министар за Аграрну Реформу.

Министар за Аграрну Реформу **Крста Милетић**: Ја, господе, примам први део извештаја потпуно да се уредбе под 1., 7., 8., 9., 10., 30. и 46. имају сматрати као неприкосновене, т. ј. да се Законодавни Одбор не може у њихова мењања упуштати. Шта се тиче другог дела извештаја, у ком предлаже, да се ове уредбе могу препустити Законодавном одбору да их прегледа, ја такође немам ништа противу тога, јер то би имало за циљ да се утврди, које од тих уредаба обухватају аграрне односе, а које не. Према томе ће имати секција да пре испита које од њих обухватају аграрне односе, а које не. Оне, које би обухватале аграрне односе, нећемо мењати, а о онима другима ћемо дискутовати.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се пријавио г. Курбеговић.

Фехим Курбеговић: Имам да изјавим, да садање тумачење г. Шећерова и г. Министра за аграрну реформу примам, јер треба да се констатује, да те уредбе не спадају пред Законодавни Одбор, а оне друге да се могу узети у преглед и констатовати, да ли још које међу њима не спадају пред Законодавни Одбор.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се пријавио г. Љуба Јовановић.

Љуба Јовановић: Господе, ово је детаљ један, о коме сада хоћу да говорим. Једна од ових уредаба прве врсте, које не бисмо мењали, није објављена. То је ова под бр. 30. Мени би незгодно било да гласам за нешто, што нисам могао да прочитам. За друге могу рећи, да сам их прочитао, али ова је необјављена, а сигурно да их има још таквих. Ја за то не бих могао за њу да гласам и остало би да се она откуца и подели међу нас, и да се онда решава о њој. (Др. **Шећеров**: Она је беспредметна.) Ја то говорим из принципа, јер мислим, да није лепо да ми гласамо о нечему што не познајемо. Према томе предлажем, да о тој 30. уредби одложимо решење, а о овим другима да примимо како су казали г. извештај и г. министар.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Ја мислим, да је посве оправдан приговор г. Љубе Јовановића и ја ћу одредити, да се све уредбе и решења, која нису публикована, одштапају и

разделе. Пошто је ова уредба принципно кратка могли би је сада овде прочитати. Молим г. Шећерова да је прочита.

Извештај др. **Славко Шећеров** чита уредбу бр. 30.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се пријавио посланик г. др. Грегор Жерјав.

Др. **Грегор Жерјав**: Господе, ја ћу гласати за овај предлог, како га је изнео г. извештај, пошто је то мање него сам ја тражио.

Што се тиче оних уредаба, које се тичу босанско-македонских аграрних односа, тражим, да их елиминирамо. Што се пак тиче других уредаба, које се односе на Словенију, Војводину и Хрватску, остаће отворено питање, је ли то регулација аграрних односа или није. Секција је решила, да то није регулација аграрних односа, пошто је мишљења, да тамо нема више тако званих патриархалних аграрних односа, пошто је у тим земљама решено аграрно питање. Али имамо тамо аграрно питање у другом смислу, а то је питање веленоседа, пошто тамо немамо више патриархалних односа као што у Босни и Македонији. Ту је био Одсек мишљења, да то нису аграрни односи. Дакле се ја слажем, да Одсек још један пут промисли ту ствар и да донесе предлог. Међутим ће Влада донети предлог, да се унифицирају све уредбе, које се тичу овога дела аграрног питања.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: За реч се није пријавио нико. Ја бих молио једно објашњење ради гласања. Колико сам могао разабрати из расправе, господа су се сагласила у томе, да је Законодавни Одбор надлежан да донесе одлуку о уредбама, само не може да их мења. Међутим, предлог одборски чини ми се да изгледа друкчије и по томе предлогу Законодавни Одбор није надлежан. (**Пера Марковић**: Надлежан је, али их не мења.) Ја мислим, да би било најзгодније да се предлог формулира, како ће Одбор те уредбе примити. (**Пера Марковић**: Прима их без никакве мотивације.)

Реч има г. посланик Воја Лазич.

Војислав Лазич: Господе, Одбор је подељен у секције и чланови из V. секције потпуно су упуштени у ствар и знају, на што се односе ове уредбе бр. 1., 7., 8., 9., 10., 30. и 46. Остала господа чланови нису могли бити довољно упуштени, на што се односе те уредбе и што садржавају. Ја налазим, да би требало, да извештај пре гласања нагласи, на што се односе те уредбе. (Глас: Има у списку.) Списак је код Секције. (Глас: Сви су добили и свуда је наведен садржај.) То је друга ствар. Ја сам добио само за секцију, у којој сам ја, а не за друге.

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Молим г. извештајца, да прочита предлог.

Извештај др. **Славко Шећеров** чита предлог, који гласи: »V. одсек предлаже Законодавном Одбору, да се обзиром на чл. 130. Устава последња алинеја, Уредбе у списку под бр. 1, 7, 8, 9, 10, 30 и 46 прогласе законима«. (**Љуба Јовановић**: Да се прво гласа о овоме.)

Потпредседник др. **Светислав Поповић**: Гласаће се о предлогу секције. Ко прима предлог секције, нека изволи седети, а ко је против нека изволи дићи руку. (Већина седи.) Предлог секције је примљен. Молим други став.